

การศึกษาทัศนคติของเจ้าบ้านที่มีต่อการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
Residents' attitudes towards tourism development: a case study of Phi Ta Khon tradition, Loei province

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี เสนอภาค วิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ พฤศจิกายน 2562
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ และหัวหน้าภาควิชา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์
ระดับปริญญาตรี เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของเจ้าบ้านที่มีต่อการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย”
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

.....
(รองศาสตราจารย์ พัฒนา ราชวงศ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ พัฒนา ราชวงศ์)
ประธานบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์

.....
(รองศาสตราจารย์ พัฒนา ราชวงศ์)
หัวหน้าภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ล

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ทศนคติของเจ้าบ้านที่มีต่อการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ฉบับนี้ จะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วย หากขาดความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลายๆ บุคคลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของรองศาสตราจารย์พัฒนา ราชวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่า ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำที่มีประโยชน์ในกาทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ พร้อมทั้งให้ความเอาใจใส่ ตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยให้คำแนะนำในการจัดทำระบบและถ่ายทอดความรู้วิทยาการอันมีคุณค่ายิ่ง ซึ่งเป็น ประโยชน์ต่อการวิจัยและด้านการดำเนินชีวิตของผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่ได้ให้คำแนะนำ ความอนุเคราะห์ ในการ ลงพื้นที่เก็บแบบ สอบถามและกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ขอบพระคุณประชาชนอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่ได้สละเวลาและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในตอบแบบสัมภาษณ์ และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีผีตาโขน

ขอขอบคุณเพื่อนๆ ที่ให้คำปรึกษา และช่วยให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดามารดาตลอดจนครอบครัว ที่คอยให้กำลังใจและให้การ สนับสนุนในทุกเรื่อง หากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยจึงขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

อิสรารุณี เหลืองไทย
ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

เรื่อง	การศึกษาทัศนคติของเจ้าบ้านที่มีต่อการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ผู้วิจัย	อิสราวุฒิ เหลืองไทย
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ พัฒนา ราชวงศ์
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี วท.บ. สาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 2562
คำสำคัญ	ทัศนคติของประชาชน การวิเคราะห์ปัจจัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ต้องการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดทางด้านสังคม-เศรษฐกิจ และลักษณะทางประชากรของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น กับทัศนคติของพวกเขาที่มีต่อการท่องเที่ยวประเพณีผีตาโขนที่กำลังอยู่ในขั้นตอนเริ่มแรกของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยววัดมาจากการปรับปรุงแบบตรวจวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนคติของประชาชน (Tourism Impact Attitude Scale) ที่ Lankford and Howard (1994) พัฒนาขึ้นมา การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) จะเป็นเครื่องมือทางสถิติที่ช่วยแยกแยะปัจจัยสำคัญแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า อายุ เพศ และการได้มีโอกาสสัมผัสกับการท่องเที่ยวของชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับสองปัจจัยดังกล่าว แต่ว่าระดับการศึกษากลับมีความสัมพันธ์กับปัจจัยหนึ่ง และการรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมากกับทั้งสองปัจจัย การศึกษานี้ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว และสิ่งที่งานวิจัยฉบับนี้ค้นพบยังช่วยยืนยันอย่างชัดเจนว่า การให้ความรู้และการศึกษาเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแรงดึงดูดให้พวกเขาหันมาสนับสนุนการท่องเที่ยว ปรับปรุงการมีส่วนร่วมกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และจะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

Title Residents' attitudes towards tourism development:
A case study of Phi Ta Khon tradition, Loei province

Author Itsarawut Luengthai

Advisor Pathana Rachavong, Associated Professor.

Academic paper Thesis B.S. in Geography, Naresuan University, 2019

Keywords people's attitudes and factor analysis

ABSTRACT

This study was to determine the relationship between the profile of the social - economic and demographic characteristics of the local residents. With their attitude towards tourism in phi ta khon tradition is currently in the early stages of tourism development. By measuring attitudes toward tourism by improving the monitoring of the impact tourism has on people's attitudes (Tourism Impact Attitude Scale) that Lankford and Howard (1994) developed. Factor analysis is a statistical tool that helps identify important factors clearly demonstrate. Results of the analysis indicated that age and have the opportunity to experience a tour of the community. No relation to two such factors. However, education is correlated with the return factor. And recognition of the benefits that could happen to a person is highly correlated with two factors. This study can be considered as a further demonstration of the need for additional research on the factors that influence the attitudes of residents in the tourist areas in the early stage of tourism development. And what this research confirms the findings clearly. Awareness and education about potential benefits from tourism to local residents. A critical force them to turn to support tourism. Improved engagement with the tourism industry. And to contribute to sustainable tourism development next.

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
บทที่ 1.....	1
บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	3
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย.....	5
บทที่ 2.....	6
การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1 แบบจำลองแสดงความระคายเคือง.....	6
2.2 การรับรู้ของประชาชนที่อาศัยอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยว.....	10
บทที่ 3.....	13
ระเบียบวิธีวิจัย.....	13
3.1 กลุ่มประชากรศึกษา.....	13
3.2 ข้อมูล.....	13
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	14
3.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis).....	14
3.3.2 Multiple regression model.....	17
การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายส่วน.....	18
บทที่ 4.....	19
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	19
บทที่ 5.....	23
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	23
5.1 สรุป.....	23
5.2 อภิปรายผล.....	24
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	25
บรรณานุกรม.....	26
ประวัติผู้วิจัย.....	28

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 2.1 ขั้นตอนการเกิดความเป็นปรปักษ์กันตามข้อเสนอของดอกซีย์.....	9
ตารางที่ 4.1 คุณลักษณะของผู้ที่อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว.....	19
ตารางที่ 4.2 มิติต่างๆ ของทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	20
ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ.....	21

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บัญชีภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพ 1.1 แผนที่แสดงเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย.....	4
ภาพ 1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	4

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมสำหรับชุมชนที่เป็นเจ้าบ้านแหล่งท่องเที่ยว ไม่เพียงแต่สร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีหลายอย่างที่มีต้นทุน โดยการประเมินผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ทำให้คนในท้องถิ่นได้พัฒนาทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีมาก่อนหน้านี้เคยระบุว่า การพัฒนาทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นไม่ได้ถูกกำหนดโดยการรับรู้ถึงประโยชน์และการต้องจ่ายสิ่งที่เป็นต้นทุน แต่จะถูกปรับเปลี่ยนตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม (Lankford *et al.* 1994) สามทศวรรษที่ผ่านมา มีการศึกษาจำนวนมากที่ค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัย ตัวแปรที่ผ่านการทดสอบเหล่านั้น รวมถึงคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย แต่ผลลัพธ์ได้รับการผสมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมันไม่ชัดเจนว่าทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของพวกเขาหรือไม่เมื่อการท่องเที่ยวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้สังเกตเห็นได้ชัดเจน

ทัศนคติถูกกำหนดให้เป็น “สภาวะจิตใจของบุคคลที่แสดงออกต่อคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และเป็น “แรงจูงใจที่จะนำไปสู่แง่มุมเฉพาะของสภาพแวดล้อมหนึ่งๆ” แม้ว่าทัศนคติจะถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้และความเชื่อที่มีต่อความจริง แต่ก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมและความเป็นส่วนตัว นักวิจัยยอมรับว่าทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ไม่ได้เป็นเพียงการสะท้อนการรับรู้ของผู้คนจากผลกระทบของการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยและปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของพวกเขา (Lankford และคณะ 1994) การวิจัยก่อนหน้านี้ได้เปิดเผยผลกระทบที่สำคัญของการท่องเที่ยวพร้อมระบุตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เพียงแต่ยังไม่มีการพัฒนาทฤษฎีขึ้นมา ปัจจุบันนี้ มีความเข้าใจค่อนข้างจำกัดว่าเพราะเหตุใดผู้อยู่อาศัยจึงต้องตอบสนองต่อผลกระทบของการท่องเที่ยวเช่นนั้น อีกทั้ง ยังไม่มีเหตุผลทางทฤษฎีว่าทำไมบางคนถึงหรือไม่ชอบการท่องเที่ยว

เพื่อที่จะให้เกิดความกระจ่างชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบและทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว จึงได้มีการพัฒนาแบบจำลองหลายชั้นมาอธิบายในรูปแบบ หนึ่งในแบบจำลองที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ โมเดลแสดงความระคายเคือง (Doxey's Irridex) ของ Doxey (1975) โดยแบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยเป็นไปอย่างมีขั้นตอนจาก "ความรู้สึกสบาย" ผ่านไปเป็น "ความไม่แยแส" และ "ความระคายเคือง" กระทั่งกลายเป็น "ปรปักษ์" เนื่องจากต้องแบกรับผลเสียมากเกินไป คาดหมาย แบบจำลองนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Long *et al.* (1990) ซึ่งผลการวิจัยชี้ว่า ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในระยะเริ่มแรกนั้น พวกเขารู้สึกพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา แต่ว่านานเข้าความพอใจกลับติดลบเมื่อถึงจุดๆ หนึ่งที่เกินพอดี แบบจำลองแสดงความระคายเคือง ระบุว่า

ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาในทิศทางเดียวที่สามารถคาดการณ์ได้ กล่าวคือแสดงให้เห็นว่าทัศนคติและปฏิกิริยาของผู้อยู่อาศัยต่อการท่องเที่ยวมีความเป็นเนื้อเดียวกันอย่างไรก็ตาม ความคิดนี้ถูกท้าทายโดยงานวิจัยบางส่วนที่รายงานการตอบสนองของชุมชนที่แตกต่างกัน และทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่หลากหลายที่มีอยู่ในชุมชน

แม้ว่าแบบจำลองจะบอกถึงความซับซ้อนของทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว แต่นักวิจัยยังขาดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้อยู่อาศัยกับผลกระทบด้านการท่องเที่ยว จนกระทั่ง Ap (1992) ได้นำเอาทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory) มาใช้ในการอธิบายการท่องเที่ยว จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ พบว่า การศึกษาทัศนคติส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบความแตกต่างของทัศนคติของผู้อยู่อาศัยตามลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ และลักษณะประชากร แต่ผลการศึกษากลับมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก Perdue *et al.* (1990) สรุปว่า ทัศนคติในการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยแตกต่างกันเล็กน้อยตามลักษณะทางสังคมและประชากร แต่พวกเขากลับพบว่าประโยชน์ส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด การศึกษาของ Husband (1989) พบว่า อายุและการศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษา ในทางกลับกัน ความยาวนานของการอยู่อาศัยในพื้นที่เป็นหนึ่งในตัวแปรทางสังคมและประชากรที่สำคัญที่สุด ที่ช่วยอธิบายความแตกต่างทางทัศนคติอย่างไรก็ดี เนื่องจากการศึกษาทั้งหลายเหล่านี้ดำเนินการโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย จึงเป็นการยากที่จะเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่หลากหลายดังกล่าว เพื่อตอบสนองต่อการเรียกร้องให้มีการสร้างเครื่องมือมาตรฐานสำหรับการวิจัยผลกระทบการท่องเที่ยว Lankford และ Howard (1994) ได้พัฒนามาตรวัดทัศนคติต่อการท่องเที่ยว (TIAS) ซึ่งช่วยให้ นักวิจัยสามารถวัดทัศนคติของผู้คนที่มีต่อการท่องเที่ยวในบริบทต่างๆ มันถูกใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เช่น Lankford (1994) ในรัฐโอเรกอนและวอชิงตัน Lankford *et al.* (1994) ในไต้หวัน Rollins (1997) ในบริติช โคลัมเบีย ผลการศึกษาก่อนหน้านี้ พิสูจน์ให้เห็นว่าแบบตรวจวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนคติของประชาชนเป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ และมีความถูกต้องในการวัดทัศนคติของผู้อยู่อาศัย แม้ว่ากรณีศึกษาก่อนหน้านี้ได้ทดสอบผลกระทบของตัวแปรด้านประชากรและสังคมเศรษฐกิจ ที่มีต่อทัศนคติของผู้อยู่อาศัยโดยใช้แบบตรวจวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนคติของประชาชน

จากการทบทวนทางทฤษฎีทำให้พบว่าคุณค่าการวิจัยที่สำคัญในการศึกษาเรื่องนี้ ประกอบด้วย 1) TIAS เป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้และถูกต้องในการวัดทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวสำหรับกรณีศึกษาหรือไม่? 2) ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาคืออะไร? 3) ตัวแปรทางสังคมเศรษฐกิจและประชากรมีความหมายอย่างมากต่อทัศนคติของการท่องเที่ยวหรือไม่? และ 4) ผลลัพธ์ในกรณีศึกษานี้สนับสนุนทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมเพื่ออธิบายทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวหรือไม่? การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจสังคม และทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว โดยเน้นไปที่ชุมชนเล็กๆ ที่การท่องเที่ยวอยู่ในช่วงเริ่มต้นพัฒนาด้วยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะได้ทราบถึงทัศนคติของผู้อยู่อาศัย และจับภาพการรับรู้การ

ท่องเที่ยวในปัจจุบันของพวกเขา ตามความคาดหวังที่ได้รับการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า และข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ งานวิจัยฉบับนี้ยังมีความสำคัญมาก เนื่องจากมีการยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า ทักษะคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจสังคม และทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว

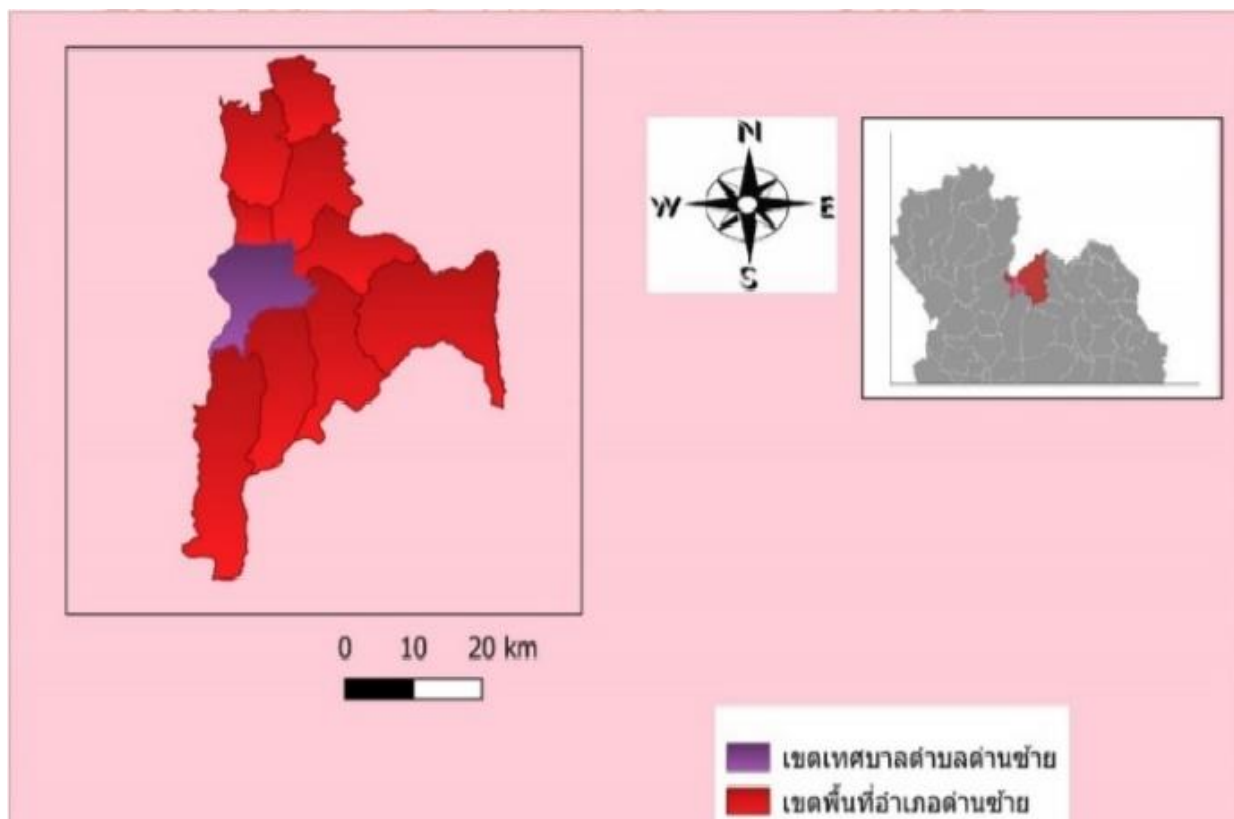
1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการที่ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประเพณีผีตาโชนนี้จะจัดขึ้นในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคอีสานของประเทศไทย ปัจจุบันอำเภอด่านซ้าย อยู่ระหว่างการฟื้นฟูเพื่อนำธุรกิจและนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นได้รับการปรับปรุงเพื่อดึงดูดผู้เข้าชมมากขึ้น และอาคารประวัติศาสตร์หลายแห่งตามถนนสายหลัก ได้รับการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดี ชุมชนแห่งนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายและหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งจับจ่าย และร้านอาหาร ในฐานะสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาขึ้นใหม่ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว นับตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการวางแผนและพัฒนา

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

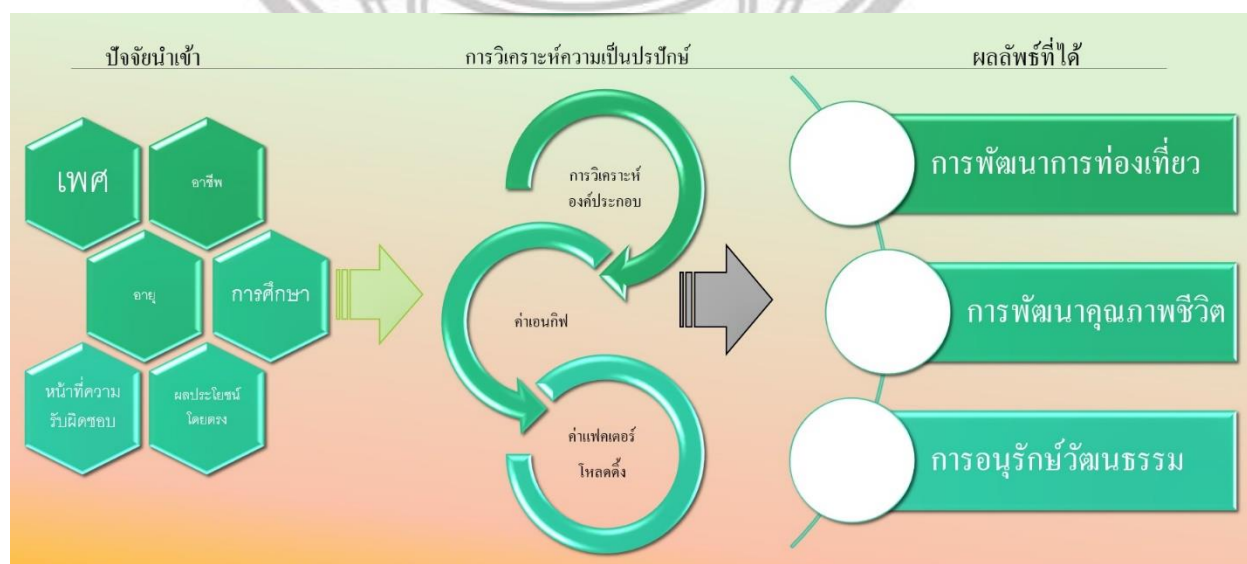
Copyright by Naresuan University

All rights reserved

ภาพ 1.1 แผนที่แสดงเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพ 1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ และการมีส่วนร่วมของคนผู้คนพื้นที่ ที่มีภายในงานประเพณีผีตาโขน
2. ทราบถึงข้อดี และ ข้อเสีย ที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในชุมชนและบริเวณชุมชนโดยรอบ สามารถนำไปประยุกต์ปรับปรุงในปีต่อๆ ไปได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมสำหรับชุมชนที่เป็นเจ้าบ้านแหล่งท่องเที่ยว ไม่เพียงแค่สร้างผลประโยชน์ให้เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีหลายอย่างที่มีต้นทุน โดยการประเมินผลประโยชน์และค่าใช้จ่ายเหล่านี้ ทำให้คนในท้องถิ่นได้พัฒนาทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่มีมาก่อนหน้านี้เคยระบุว่า การพัฒนาทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นไม่ได้ถูกกำหนดโดยการรับรู้ถึงประโยชน์และการต้องจ่ายสิ่งที่เป็นต้นทุน แต่จะถูกปรับเปลี่ยนตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม สามทศวรรษที่ผ่านมา มีการศึกษากันจำนวนมากที่ค้นหาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัย (Brougham & Butler 1981, Perdue *et al.* 1987, Ap 1992, Lankford 1994, Cavus & Tanrisevdi 2002) ตัวแปรที่ผ่านการทดสอบเหล่านั้น รวมถึงคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย แต่ผลลัพธ์ได้รับการผสมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มันไม่ชัดเจนว่าทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของพวกเขาหรือไม่เมื่อการท่องเที่ยวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้สังเกตเห็นได้ชัดเจน

แบบจำลองแสดงความระคายเคือง

ทัศนคติถูกกำหนดให้เป็น “สภาวะจิตใจของบุคคลที่แสดงออกต่อคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และเป็น “ความแรงจูงใจที่จะนำไปสู่แง่มุมเฉพาะของสภาพแวดล้อมหนึ่งๆ” แม้ว่าทัศนคติจะถูกสร้างขึ้นจากการรับรู้และความเชื่อที่มีต่อความจริง แต่ก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับค่านิยมและความเป็นส่วนตัว นักวิจัยยอมรับว่าทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ไม่ได้เป็นเพียงการสะท้อนการรับรู้ของผู้คนจากผลกระทบของการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยและปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของพวกเขา การวิจัยก่อนหน้านี้ได้เปิดเผยผลกระทบที่สำคัญของการท่องเที่ยว พร้อมระบุตัวแปรที่เกี่ยวข้อง เพียงแต่ยังไม่มีการพัฒนาทฤษฎีขึ้นมา ปัจจุบันนี้ มีความเข้าใจค่อนข้างจำกัดว่าเพราะเหตุใดผู้อยู่อาศัยจึงต้องตอบสนองต่อผลกระทบของการท่องเที่ยวเช่นนั้น อีกทั้ง Husband (1989, p.239) ยังได้กล่าวถึงปัญหานี้ว่า "ยังไม่มีเหตุผลทางทฤษฎีว่าทำไมบางคนถึงหรือไม่ชอบการท่องเที่ยว"

เพื่อที่จะให้เกิดความกระจ่างชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบและทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว จึงได้มีการพัฒนาแบบจำลองหลายขึ้นมาอีกภายใต้รูปแบบ หนึ่งในแบบจำลองที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ แบบจำลองแสดงความระคายเคือง (Doxey's Irridex) ของ Doxey (1975) โดยแบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยเป็นไปอย่างมีขั้นตอนจาก "ความรู้สึกสบาย" ผ่านไปเป็น "ความไม่แยแส" และ "ความระคายเคือง" กระทั่งกลายเป็น "ปรปักษ์" เนื่องจากต้องแบกรับผลเสียมากเกินไป คาดหมาย แบบจำลองนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Long *et al.* (1990) ซึ่งผลการวิจัยชี้ว่าทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในระยะเริ่มแรกนั้น พวกเขารู้สึกพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ

พวกเขา แต่ว่านานเข้าความพอใจกลับติดลบเมื่อถึงจุดๆ หนึ่งที่เกินพอดี แบบจำลองแสดงความระคายเคืองระบุว่า ทักษะคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาในทิศทางเดียวที่สามารถคาดการณ์ได้ กล่าวคือแสดงให้เห็นว่าทักษะคติและปฏิกิริยาของผู้อยู่อาศัยต่อการท่องเที่ยวมีความเป็นเนื้อเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ความคิดนี้ถูกท้าทายโดยงานวิจัยบางส่วนที่รายงานการตอบสนองของชุมชนที่แตกต่างกัน และทักษะคติของผู้อยู่อาศัยที่หลากหลายที่มีอยู่ในชุมชน

ตามที่ได้กล่าวข้างบนนี้ ได้มีการพัฒนาแบบจำลองที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นโดย Butler (1975) ที่เป็นผู้เสนอแนะว่า ทั้งทักษะคติเชิงบวกและลบสามารถเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนได้พร้อมๆ กัน อีกทั้งพวกเขายังสามารถแสดงออกผ่านการสนับสนุนหรือการต่อต้านอย่างแข็งขันได้ แบบจำลองนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Murphy (1983) ที่เผยให้เห็นถึงความแตกต่างของทัศนคติระหว่างผู้อยู่อาศัย เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าของธุรกิจในการท่องเที่ยวในอังกฤษสามแห่ง แม้ว่าแบบจำลองจะบอกถึงความซับซ้อนของทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยว แต่นักวิจัยยังขาดทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของผู้อยู่อาศัยกับผลกระทบด้านการท่องเที่ยว จนกระทั่ง Ap (1992) ได้นำเอาทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (social exchange theory) มาใช้ในการอธิบายการท่องเที่ยว

หากพิจารณาตามทฤษฎีแล้ว การแลกเปลี่ยนจะเริ่มต้นเมื่อภาวะอสมมาตรก่อตัวขึ้น ทั้งนี้ Ap (1992) เสนอว่า “ผู้อยู่อาศัยประเมินการท่องเที่ยวในแง่ของการแลกเปลี่ยนทางสังคม คือประเมินในแง่ของผลประโยชน์ที่คาดหวัง หรือต้นทุนที่ได้รับจากการบริการที่พวกเขาจัดหาให้” Ap สรุปว่า เมื่อการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเกิดขึ้นมาก ผู้อยู่อาศัยจะเกิดความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวในรูปแบบที่สมดุลหรือไม่สมดุล อย่างไม่อย่างหนึ่ง ซึ่งผลกระทบจากการท่องเที่ยวอาจจะถูกมองในเชิงบวก แต่ว่าผลกระทบด้านการท่องเที่ยวจะถูกมองในแง่ลบ หากการแลกเปลี่ยนทรัพยากรอยู่เกิดขึ้นไม่มากนัก ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมถูกนำมาใช้เป็นกรอบทฤษฎีโดยนักวิจัย เพื่ออธิบายทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อผลกระทบด้านการท่องเที่ยว

จากการทบทวนงานวิจัยต่างๆ พบว่า การศึกษาทัศนคติส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบความแตกต่างของทัศนคติของผู้อยู่อาศัยตามลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจ และลักษณะประชากร แต่ผลการศึกษากลับมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก การศึกษาที่ชุมชนชนบทรัฐโคโลราโด 16 แห่ง ทำให้ Perdue *et al.* (1990) สรุปว่า ทัศนคติในการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยแตกต่างกันเล็กน้อยตามลักษณะทางสังคมและประชากร แต่พวกเขากลับพบว่าประโยชน์ส่วนตัวมีความสัมพันธ์กับการรับรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด การศึกษาของ Flagstaff, Arizona, Schroeder (1992) ชี้ว่า ตัวแปรทางสังคม-เศรษฐกิจ ไม่ได้เป็นตัวทำนายทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวที่ดีนัก อย่างไรก็ตาม การศึกษาของ Husband (1989) พบว่า อายุและการศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาที่ประเทศแซมเบีย นอกจากนี้ Harrill and Potts (2003) ยังพบอีกว่า ความเป็นชายหญิงและการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ เป็นตัวทำนายที่สำคัญของการรับรู้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว แม้ว่าจะไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาที่อยู่อาศัยและการรับรู้ประโยชน์การท่องเที่ยวในเมืองชาร์ลสตัน รัฐเซาท์แคโรไลนา ก็ตาม ในทางกลับกัน Liu and Var (1986) ระบุว่า ความยาวนานของการอยู่อาศัยในพื้นที่เป็นหนึ่งในตัวแปรทางสังคมและประชากรที่สำคัญ

ที่สุด ที่ช่วยอธิบายความแตกต่างทางทัศนคติในการวิจัยที่รัฐฮาวายของพวกเขา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาทั้งหลายเหล่านี้ดำเนินการโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย จึงเป็นการยากที่จะเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่หลากหลายดังกล่าว

เพื่อตอบสนองต่อการเรียกร้องให้มีการสร้างเครื่องมือมาตรฐานสำหรับใช้ในการวิจัยผลกระทบการท่องเที่ยว Lankford และ Howard (1994) ได้พัฒนามาตรวัดทัศนคติต่อการท่องเที่ยว (TIAS) ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถวัดทัศนคติของผู้คนที่มีการท่องเที่ยวในบริบทต่างๆ มันถูกใช้ในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เช่น Lankford (1994) ในรัฐโอเรกอนและวอชิงตัน Lankford *et al.* (1994) ในไต้หวัน Rollins (1997) ในบริติช โคลัมเบีย Vesey and Dimanche (2001) ในนิว ออร์ลีนส์ และหลุยส์เซียนา และ Harrill *et al.* (2003) ในเมืองชาร์ลสตัน รัฐเซาท์ แคโรไลนา ผลการศึกษาก่อนหน้านี้พิสูจน์ให้เห็นว่าแบบตรวจวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนคติของประชาชนเป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ และมีความถูกต้องในการวัดทัศนคติของผู้อยู่อาศัย แม้ว่ากรณีศึกษาก่อนหน้านี้ได้ทดสอบผลกระทบของตัวแปรด้านประชากรและสังคมเศรษฐกิจ ที่มีต่อทัศนคติของผู้อยู่อาศัยโดยใช้แบบตรวจวัดผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อทัศนคติของประชาชน แต่ก็ไม่มีการดำเนินการในชุมชนขนาดเล็กบริเวณชายฝั่งตะวันออก ที่การท่องเที่ยวยังไม่เฟื่องฟู

แนวคิดโครงการนี้มีส่วนร่วมกับการอภิปรายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโฮสต์และแขก มันทำเช่นนั้นโดยการเยี่ยมชม Irridex Model ของ Doxey และสำรวจว่ามันสามารถปรับให้เข้ากับการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม - การเมืองใน Sheung Shui ได้อย่างไร ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผลกระทบด้านการท่องเที่ยวมีความสนใจอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 โดยในปี 1976 George Doxey ได้แนะนำ 'ทฤษฎีเชิงสาเหตุของการระคายเคืองของผู้มาเยือน - ผู้มาเยือน' เพื่อช่วยนักวางแผน "วัดและเฝ้าระวัง 'การระคายเคือง' ที่เกิดจากผลกระทบระหว่างผู้อยู่อาศัยและบุคคลภายนอกในพื้นที่ท่องเที่ยวใดๆ" (Doxey, 1975, p. 195) Doxey ชี้ให้เห็นว่าทัศนคติของผู้อยู่อาศัยเปลี่ยนจากความรู้สึกสบายใจไปเป็นความไม่แยแสต่อความรำคาญและการเป็นปรปักษ์เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวล้นหลามเข้ามาเพิ่มขึ้น 'Irridex' (ดัชนีการระคายเคือง; ตารางที่ 1) ซึ่ง Doxey ประกาศเกียรติคุณยังคงเป็นหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับความนิยมและอ้างอิงอย่างกว้างขวางเพื่อทำความเข้าใจการรับรู้ของโฮสต์ที่มีต่อแขกผู้เข้าพักในสถานที่ท่องเที่ยว (Sharpley, 2014)

ตาราง 2.1 ขั้นตอนการเกิดความเป็นปรปักษ์กันตามข้อเสนอของดอกซี (Doxey's Irridex) (Doxey, 1975, pp. 195–196)

<p>ขั้นที่ 1 ความรู้สึกสบาย (Euphoria)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • นักท่องเที่ยวและนักลงทุนได้รับการต้อนรับด้วยดี • มีการวางแผนหรือกลไกการควบคุมอยู่บ้างแต่เพียงเล็กน้อย
<p>ขั้นที่ 2 ความรู้สึกเฉยๆ (Apathy)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • นักท่องเที่ยวจะถูกนำมาอ้างเพื่ออนุญาตและทำให้การติดต่อระหว่างผู้อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่กับบุคคลภายนอก กลายเป็นทางการมากขึ้น • การวางแผนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านการตลาด
<p>ขั้นที่ 3 ความรู้สึกรำคาญ (Annoyance)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เมื่อจุดอึดตัวของสถานการณ์มาถึง ผู้อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่จะเริ่มวิตกกังวลเกี่ยวกับสิ่งที่จะตามมาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว • ผู้กำหนดนโยบายมองเห็นทางออกที่เป็นการเพิ่มโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการจำกัดการเติบโตของการท่องเที่ยว
<p>ขั้นที่ 4 ความรู้สึกเป็นปรปักษ์ (Antagonism)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การระคายเคืองกันและกันเกิดขึ้นอย่างเปิดเผยทั้งทางวาจาและร่างกาย • การใช้ความสุภาพระหว่างกันและกัน จะทำให้เกิดความเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน และบุคคลภายนอกจะถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาทั้งหมด ทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาสังคม • มีการวางแผนเยียวยาด้วยการส่งเสริมทางการตลาดแบบง่ายๆ เพื่อชดเชยชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมเสียไป

ดัชนีชี้วัดความเป็นปรปักษ์ของดอกซีเป็นเครื่องมือในการวิจัยการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ตัวอย่างเช่น Ryan, Scotland และ Montgomery (1998) ใช้ทฤษฎีของ Doxey กับการศึกษาทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ Rangitikei ของเกาะเหนือของนิวซีแลนด์ พวกเขาสรุปว่าจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวกำลังประสบกับเวทีแห่งความสุขสบายเนื่องจากผู้อยู่อาศัยให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างสูงและมีความสุขกับการปรากฏตัวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เห็นได้ชัดว่าโมเดลของ Doxey มีประโยชน์ในการส่องสว่างมิติการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้เมื่อ Latkova (2008) วางตัวแบบจำลองแบ่งระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันและทำหน้าที่เป็นตัวแทนสำหรับศักยภาพทางสังคมและทางกายภาพของจุดหมายปลายทางซึ่งมีประโยชน์สำหรับการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตามมีการศึกษาหลายอย่างที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบสาเหตุเชิงสาเหตุที่เข้าใจง่ายของ Doxey เนื่องจากขาดปัจจัยที่สำคัญอื่นๆ ในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างโฮสต์และแขก การพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปัจจัยดังกล่าว ตัวอย่างเช่นการศึกษาโดย Faulkner and Tideswell (1997) เกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมของการท่องเที่ยวในชุมชนปลายทางตามแนวชายฝั่งตะวันออกของออสเตรเลียสรุปว่าผู้อยู่อาศัยในพื้นที่โกลด์โคสต์โดยทั่วไปยอมรับผลกระทบด้านลบของการท่องเที่ยวและไม่แสดงความเป็นปรปักษ์ต่อ

บุคคลภายนอกว่า พวกเขาตระหนักถึงประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นำมาสู่ชุมชน Shariff and Tahir (2003) ยังแสดงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการพึ่งพาการท่องเที่ยวและการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในลึงกาฬประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้รูปแบบของ Doxey ไม่ได้คำนึงถึงอิทธิพลของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว การศึกษาของ Hall and Simmons (2002) เกี่ยวกับการปรับตัวของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในโรโตว์และโคคูรานิวซีแลนด์แสดงให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเครือข่ายสนับสนุนและความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหมู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทสำคัญ ดังนั้นการรับรู้ของผู้อยู่อาศัยต่อนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนของวิวัฒนาการมากกว่าการเปลี่ยนแปลงเชิงเส้น

การรับรู้ของประชาชนที่อาศัยอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยว

ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา การท่องเที่ยวได้สร้างความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมหลายอย่าง (Dowling, 1992) ยิ่งมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับศักยภาพของการท่องเที่ยวแล้ว ก็จะต้องความตระหนักถึงต้นทุนอันจะเกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างรอบคอบให้มากขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับการตอบสนองต่อการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น บางทีอาจเป็นข้อเสนออันยอดเยี่ยมของ Doxey (1975) ที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง (เท่าๆ กับที่มีข้อสงสัย) คือ แบบจำลองความเป็นปรปักษ์ (irridex' model) ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิจัยการรับรู้ของประชาชนที่อาศัยอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่นั้นมา 'งานวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของการท่องเที่ยว ... [กลายเป็น] ... หนึ่งในประเด็นสำคัญของการศึกษาวิจัยที่เป็นระบบและดีมากที่สุดของการท่องเที่ยว' ซึ่งถูกผลักจากความเชื่อที่ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรับรู้และการสนองของประชาชนที่อาศัยอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยว เป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบผลสำเร็จและมีความยั่งยืนเกิดขึ้น

สิ่งเหล่านี้เป็นการขยายการวิจัยไปสู่การรับรู้และทัศนคติของผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยว ซึ่งการทบทวนทั้งหมดทั้งมวลคงเป็นไปได้ยาก และเป็นไปไม่ได้ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของบทความนี้ ต้องการที่จะบ่งชี้แนวโน้ม ประเด็นหลัก และสาระัตถะของการวิจัยที่อาจจะใช้เป็นตัวอย่างจากการศึกษาวิจัยที่มีค่อนข้างจำกัด การทบทวนงานวิจัยต่างๆ ต่อไปนี้ จึงเป็นการศึกษาที่ไม่เพียงแต่ถูกอ้างอิงมากที่สุดว่าเป็นการศึกษาทัศนคติ/การรับรู้ของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 เป็นต้นมาเท่านั้น แต่ยังมีมีความสำคัญที่เป็นการสร้างรากฐานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกันให้เกิดขึ้นอย่างน่าสนใจ ยิ่งกว่านั้น ยังมีการรวมงานล่าสุดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการมุ่งเน้นการขยายและการสนับสนุนแนวคิดของการวิจัยเพื่อติดตามการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ของการท่องเที่ยวของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริบทการพัฒนาการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เราควรตรวจสอบและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเสียก่อน

ประการแรก การท่องเที่ยวร่วมสมัยเติบโตและเป็นนานาชาติต่อเนื่องขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญ คือ มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศพัฒนาน้อยที่นำนักท่องเที่ยวเข้าแต่ละปีมากกว่า 1 พันล้านคน ในปี

2012 มีมากกว่า 70 ประเทศที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าประเทศได้มากกว่า 1 ล้านคน อย่างไรก็ตาม ด้วยขนาด ขอบเขต และความสำคัญระดับนี้ มันไม่ได้สะท้อนให้เห็นถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยว และมีการศึกษาวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนผู้อยู่อาศัยอยู่ ณ แหล่งท่องเที่ยว และความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจอย่างยิ่งที่นักวิจัยไม่ค่อยสนใจภูมิภาคหรือปลายทางการท่องเที่ยวสำคัญ อย่างแคริบเบียนและทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ขณะที่การท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนาถูกมองข้ามไปอย่างมากเช่นกัน ดังนั้น ปลายทางที่มีการท่องเที่ยวโดดเด่น และ/หรือ ที่มีระบบเศรษฐกิจพึ่งพาการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ และสถานที่ที่มีประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยว ที่อาจมีความอ่อนไหวมาก จึงจำเป็นต้องขยายงานวิจัยเข้าไปให้ทั่วถึง

ประการที่สอง การศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอเมริกาเหนือ มุ่งเน้นไปที่การท่องเที่ยวภายในประเทศนั้น จะเห็นได้ว่ามีค่อนข้างน้อยที่เป็นการท่องเที่ยวนานาชาติ ซึ่งตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ของการศึกษาแต่ละเรื่อง ก็ไม่ได้เป็นปัญหาแต่อย่างใด เพียงแต่ว่า การรับรู้และทัศนคติของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยว อาจได้รับอิทธิพลจากลักษณะของการท่องเที่ยว/นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อต้องอยู่ในสภาพแตกต่างทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจในการท่องเที่ยวนานาชาติ จึงมีประเด็นน่าสนใจที่จะต้องทำวิจัยต่อไปอีก

ประการที่สาม การวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวกับการรับรู้ด้านการท่องเที่ยวของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยว ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative methods) อย่างที่ได้แสดงรายละเอียดเชิงลึกเอาไว้สองบทความของ Deery, Jago, & Fredline (2012) และ Nunkoo, Smith & Ramkissoon (2013) ในตารางที่ 1 ที่แสดงเท่านั้น ที่เป็นการทำวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทั่วไปแล้ว การวิจัยจะเป็นการสำรวจข้อมูลขนาดใหญ่ด้วยแบบสอบถาม ที่มีรูปแบบคำถามหลากหลาย ส่งไปถึงผู้ตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์หรือสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างตัวแปรที่เลือกถูกทดสอบ อีกแง่หนึ่ง มีการใช้วิธีการเชิงปริมาณที่สามารถเข้าใจได้ง่าย โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาส่วนใหญ่ต้องการระบุและทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว หรือบางกรณีต้องการแบ่งกลุ่มประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวด้วยการวิเคราะห์จัดกลุ่ม (cluster analysis) ในทางกลับกัน การวิจัยด้วยวิธีการเชิงปริมาณส่วนใหญ่จะช่วยปรับปรุงและแสดงให้เห็นนักวิจัยเห็นคุณลักษณะบางอย่างที่เรียบง่ายและไม่เข้ากรอบทฤษฎีของการรับรู้ด้านการท่องเที่ยว มีแนวโน้มที่จะเป็นการอธิบายสิ่งที่ประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวรับรู้ แต่ไม่จำเป็นต้องอธิบายถึงเหตุผลว่าเพราะอะไร ด้วยเหตุนี้ Deery *et al.* (2012) จึงเรียกร้องให้มีการศึกษาเชิงคุณภาพให้มากขึ้น โดยตั้งข้อสังเกตว่าจะทำให้ได้ความรู้และความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับรู้ของประชาชนผู้อยู่อาศัย ณ แหล่งท่องเที่ยวเป็นกรณีๆ ไป แต่ก็อาจจะไม่สามารถเอืยวความสามารถในการสร้างลักษณะการอธิบายแบบทั่วไป (generalisability) ของการวิจัยได้ ยิ่งไปกว่านั้นแม้จะมีความเป็นไปได้ที่ทัศนคติของผู้อยู่อาศัยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่มีการศึกษาเพียงเล็กน้อยที่ใช้แนวทางระยะยาว การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการรวบรวมข้อมูลในช่วงเวลาเดียว ดังนั้น ข้อสรุปของนักวิจัยที่ได้จากงานวิจัยอาจถูกจำกัด ดังนั้น จะเห็นได้ทันทีว่ามีจุดอ่อนที่อาจเกิดขึ้นภายในกลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ด้านการท่องเที่ยวของประชาชนผู้อยู่อาศัย

ณ แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งอาจจำกัดการแสดงความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพได้

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 กลุ่มประชากรการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวในป ระเพณีผีตาโชน และ ทักษะคิดของเจ้าบ้านที่มีต่อการท่องเที่ยว โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษาออก เป็น 2 ส่วน คือ 1) ทักษะคิดของประชาชนที่มีต่อการท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนา และ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมและประชากร ต่อทักษะคิดที่มีต่อการท่องเที่ยว จึงทำการสุ่มประชากรโดยรอบพื้นที่ที่ใช้ในการจัดงานประเพณีผีตาโชน จำนวน 160 คน

3.2. ข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้เก็บมาจำนวน160ฉบับ นำมาทำการวิเคราะห์แบบ factor analysis และ regression โดยมาทำการวิเคราะห์ในโปรแกรม SPSS Statistic เพื่อนำมาวิเคราะห์หาผลลัพธ์

งานวิจัยนี้พยายามแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่น กับทักษะคิดต่อการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในขั้นเริ่มต้นในพื้นที่ศึกษา เพื่อตรวจสอบทักษะคิดของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวใน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย นักวิจัยได้นำ 20 ประเด็นจาก TIAS และสร้างรูปแบบการตอบสนองแบบ Likert-type 4 ระดับ รวม 20 รายการ (1 = ไม่เห็นด้วย; 2 = เห็นด้วยเล็กน้อย; 3 = เห็นด้วย; 4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

การศึกษาครั้งนี้ จึงพิจารณาการรับรู้เกี่ยวกับผลประโยชน์ของบุคคลเป็นชุดผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ มรดกทางสังคม-วัฒนธรรม และกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ศึกษา เพื่อทดสอบการเชื่อมโยงของตัวแปรผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่มีทักษะคิดต่อการท่องเที่ยวที่ระบุไว้ ตัวแปรจะถูกนำไปใส่รหัสเพิ่มคะแนนเฉลี่ยในแต่ละรายการ ยังมีตัวแปรอื่นๆ อีก อันได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษาในระบบ และการความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ทำการวัดความผูกพันของชุมชนสองวิธี คือ 1) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม และ 2) การเป็นสมาชิกที่แข็งขันในชุมชน ทั้งนี้ ความยาวนานของการอยู่อาศัยถูกนำมาใช้ในการวัดความผูกพันของชุมชนกันค่อนข้างมาก ขณะที่การเป็นสมาชิกชุมชนเป็นตัวแปรสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการวัดความผูกพันของชุมชนที่มีนัยสำคัญกับทักษะคิดต่อการท่องเที่ยว

โดยทำการสุ่มตัวอย่างผู้อยู่อาศัย 160 คนในเขตพื้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้คนที่อาศัยภายในพื้นที่หรือหรือใกล้เคียงในการจัดงานประเพณีผีตาโชน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis)

ความสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย factor analysis คือความสามารถลดจำนวนข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมายให้เหลือเป็นกลุ่มปัจจัยเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งการจักรกระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกไป แบ่งได้ 3 ประเด็น คือ

1. ต้องการสร้างกลุ่มข้อมูลใหม่จากข้อมูลเดิม อันจะทำให้ได้ตัวแปรใหม่ที่มีพื้นฐานมาจากข้อมูลเดิมมาทำการวิเคราะห์ เช่น การใช้เทคนิคนี้วิเคราะห์เพื่อเป็นการรวมกลุ่มตัวแปรที่จะได้ในการวิเคราะห์ด้วย multiple regression ซึ่งตัวแปรบางตัวหรือบางกลุ่มอาจเกิดความสัมพันธ์กันหรือที่เรียกว่า multicollinearity

2. ต้องการลดจำนวนตัวแปรที่ต้องทำการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูล

3. ต้องการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยพยายามจัดกลุ่มความสัมพันธ์เหล่านั้น

สำหรับงานทางภูมิศาสตร์แล้ว การใช้ factor analysis ในการวิเคราะห์นั้นพบเห็นอยู่น้อยมากเมื่อเทียบกับการใช้เทคนิคอื่นๆ โดยส่วนใหญ่ของการใช้เทคนิคนี้จะเป็นการศึกษาองค์ประกอบทางนิเวศวิทยาของเขตเมือง ซึ่งมักเกี่ยวข้องกับการพิจารณาถึงรูปแบบของเมืองที่เปลี่ยนแปลงตามสถานะทางสังคม-เศรษฐกิจ วงจรกำเนิดชีวิตในแต่ละช่วงอายุ และองค์ประกอบอื่นๆที่แตกต่างกันของเมือง

การวิเคราะห์ด้วย factor analysis นั้นไม่ได้เป็นเทคนิคที่ทำการวิเคราะห์ได้ด้วยตัวของมันเองเพียงอย่างเดียวแต่จะครอบคลุมเอาเทคนิควิธีทางสถิติอื่นๆ เข้ามาประกอบกันด้วย ในขั้นแรกนี้ให้เราพิจารณาขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ของการวิเคราะห์ด้วย factor analysis ทั้งนี้แต่ละขั้นตอนมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างออกไปตามความต้องการของผู้ใช้เอง

ขั้นที่หนึ่ง เป็นขั้นพื้นฐานโดยการคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ในขั้นนี้เป้าหมาย คือการวัดความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัวเพื่อทำการจัดกลุ่มหรือ การสร้างตารางแสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัวในกลุ่มข้อมูลนั้นๆ สำหรับกรณีแรกให้เราพิจารณาความแตกต่างของพื้นที่ในเขตเมืองที่พิจารณาจากปัจจัยทางสังคม-เศรษฐกิจ ตรงนี้เรียกว่า R-mode factoring ตรงกันข้าม Q-mode factoring เป็นการพิจารณาในประเด็นที่สองเพื่อกำหนดตัวแปร กล่าวอีกนัยคือ Q-mode ใช้วิเคราะห์รูปแบบของตัวแปรตามแถวของตารางแสดงสหสัมพันธ์ ขณะที่ R-mode กำหนดตัวแปรแต่ละตัวในแถว

ขั้นที่สอง ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการวิเคราะห์ กล่าวคือต้องค้นหาความเป็นไปได้ของการลดข้อมูลด้วยการสร้างกลุ่มตัวแปรใหม่ที่อาศัยพื้นฐานของความสัมพันธ์จากตารางสหสัมพันธ์ซึ่งในนี้มีวิธีการอยู่ 2 วิธี คือ

principle component หรือ factor analysis ด้วยวิธีทั้งสองตัวนี้ตัวแปรกลุ่มใหม่จะถูกกำหนดออกมาจากการแปลงข้อมูลดั้งเดิมด้วยวิธีทางคณิตศาสตร์

และขั้นสุดท้าย เกี่ยวข้องกับความแปรปรวนที่เกิดขึ้นมานั้น เป็นการค้นหาปัจจัยที่สามารถอธิบายได้ในการค้นหานี้ต้องมีการกำหนดมิติของข้อมูลอาจจะด้วยการหมุนแกนของข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ด้วย factor analysis นั้นเราต้องกำหนดความสัมพันธ์ตามจำนวนตัวแปรที่มีอยู่ซึ่งจะต้องมากกว่าสองแน่นอน ทั้งนี้โดยมากแล้วมักแทนค่าด้วย n -มิติ ซึ่งไม่สามารถมองเห็นแกนเหล่านี้ได้ตรงนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตข้อมูลกลุ่มใหญ่ จากข้อมูลดั้งเดิม ซึ่งเรียกว่าปัจจัยหรือ factor กระบวนการตรงนี้ จัดการได้ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีอยู่มากมายหลายโปรแกรม โดยจะ เลือกใช้โปรแกรม SPSS มาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัย ในการวิเคราะห์ factor analysis นั้นค่าที่ได้ ณ จุดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อ Loading ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกถึงสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดั้งเดิมกับปัจจัยที่ได้มาใหม่จากตัวแปรดั้งเดิมพิจารณากันที่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ได้จากการคำนวณนี้ ค่ากำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์นี้ หมายถึง สัดส่วน ของความแปรปรวนในตัวแปร แต่ละตัว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัย นอกจากนี้ factor loading ที่มีรากกำลังสองแสดงความแปรปรวนร่วมของปัจจัย ซึ่งจะกล่าวในรูปของ eigenvalue

การทำความเข้าใจและใช้ผลลัพธ์จาก factor analysis

ปัจจุบันมีโปรแกรมสำเร็จรูปที่มีศักยภาพในการคำนวณอยู่มากมาย แต่ในที่นี้จะต้องขอกกล่าวถึงเฉพาะผลลัพธ์ที่ออกมาจากโปรแกรม SPSS เท่านั้น โดยขอเน้นการมองปัญหาทางภูมิศาสตร์ที่เป็นผลลัพธ์ออกมา ซึ่งการใช้โปรแกรมนี้แล้วข่าวสารที่ออกมาจะประกอบด้วย

- รายการแสดงคุณลักษณะเชิงปริมาณของตัวแปรแต่ละตัว
- ตารางแสดงสหสัมพันธ์
- การเกาะกลุ่มกันของตัวแปร
- Factor loading
- Eigenvalue
- ร้อยละของความแปรปรวนที่อธิบายปัจจัยแต่ละตัว
- ค่าของปัจจัย (factor score)

การหมุนแกน

อย่างที่ได้อธิบายมาตั้งแต่แรกแล้วว่า จุดประสงค์ของการวิเคราะห์แบบนี้คือ การสร้างตัวแปรใหม่หรืออีกนัยหนึ่งคือการสร้างปัจจัยที่เหมาะสมและสามารถอธิบายกลุ่มตัวแปรดั้งเดิม โดยมีแนวความคิดหลักอยู่ว่า “จะต้องค้นหาโครงสร้างที่แท้จริงของปัจจัย” ด้วยการพิจารณาค่า loading ของตัวแปรกลุ่มแรกที่มีค่าสูงสุด

บนปัจจัยที่หนึ่ง และมีค่าต่ำลงมาในปัจจัยที่สอง ดังนั้นสิ่งที่ได้มาแล้วนั้นไม่ค่อยจะเด่นชัดนัก จึงต้องทำการหมุนแกนเพื่อแก้ปัญหาดังนี้

การหมุนแกนของปัจจัยนั้นจุดมุ่งหมายอยู่ที่การกำหนดกลุ่มปัจจัยด้วยการแบ่งกลุ่มของตัวแปรตามระดับนัยยะสำคัญโดยไม่มีการปรับตำแหน่งสัมพันธ์ของตัวแปรเหล่านั้น ทั้งนี้ในการวิเคราะห์ด้วย factor analysis นั้น แกนแสดงความสัมพันธ์สามารถกำหนดได้อย่างไม่จำกัด และสามารถหมุนเปลี่ยนแปลงตามตำแหน่งได้ตามนัยทางเรขาคณิตรอบจุดกำเนิดของแกน อย่างไรก็ตามในการนี้มาใช้ในการศึกษาวิจัย ทางภูมิศาสตร์ยังไม่มีข้อมูลสรุปว่ามีวิธีการหมุนแกนแบบใดที่เหมาะสมที่สุด

วิธีการหมุนแกนที่เป็นที่นิยมกันในหมู่นักวิชาการมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การหมุนแบบตั้งฉาก (orthogonal rotations) และการหมุนแบบเฉียง (oblique rotations) สำหรับการหมุนแกนเฉียงนั้นไม่เป็นที่นิยมมากนักในการศึกษาวิจัยทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากเป็นวิธีที่ไม่ได้กำหนดกลุ่มอิสระของตัวแปร และผลการวิเคราะห์ยังยากต่อการตีความอีกด้วย ด้วยกันเหมือนกันแบบนี้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระของปัจจัย และการตั้งฉากของปัจจัยจะไม่ถูกนำมาพิจารณา และมีข้อตกลงเบื้องต้นคือ มีตัวแปรหลายตัวที่มี factor analysis หนึ่งค่า เท่ากับ $+1.0$ แต่สำหรับ loading ของปัจจัยอื่นไม่จำเป็นต้องเป็นศูนย์ จะเห็นได้ว่ามี loading อยู่ 2 กลุ่ม สำหรับการหมุนแกนเฉียง ซึ่งตรงนี้เรียกว่า โครงสร้าง loading และรูปแบบ loading

อย่างไรก็ดีการพิจารณาว่าจะใช้การหมุนแกนแบบใดจะต้องมองประเด็นสำคัญ 2 ประเด็นคือ

1. การพิจารณาปัญหาในลักษณะกระบวนการอุปมาน (inductive processes) ต้องใช้หลักการแนวความคิดหรือสมมติฐาน ซึ่งลักษณะความแตกต่างบางอย่างของรูปแบบตัวแปรจะแสดงออกมาหรืออาจถูกปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ด้วยการหมุนปัจจัย วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการหมุนแกนนี้เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นลักษณะการลองผิดลองถูก (trial and error approach) อย่างไรก็ตามแม้ว่าในทางสถิติจะไม่มีคำแนะนำในการใช้หมุนแกนแบบใดให้เหมาะสมที่สุด แต่วิธีการหมุนแกนตั้งฉากก็ได้รับความนิยมอย่างมากและต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน

2. พิจารณาประเด็นปัญหาในเชิงอุปมาน (deductive solutions) ด้วยการสร้างสมมติฐานขึ้นพิจารณา ทำให้สมมติฐานเป็นตัวกำหนดกลุ่มของตัวแปรเข้าไว้ให้ไปตามธรรมชาติมากที่สุด ลักษณะเช่นนี้การหมุนแกนจะเป็นไปอย่างมีเป้าหมายให้สอดคล้องกับสมมติฐาน (target rotation) ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้มีวิธีการหมุนแกนที่ใช้อยู่ 2 ประเภท หนึ่งคือ oblique promax solution และการหมุนแกนแบบอื่นที่อยู่ในรูป multiple group factor analysis

การใช้ค่าปัจจัย

ผลผลิตจากการคำนวณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปหรือการคำนวณด้วยวิธีอื่นๆ ในการวิเคราะห์ factor analysis ที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ตารางแสดง factor scores ซึ่งค่าตรงนี้เป็นตัวบ่งบอกถึงขนาดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัวกับปัจจัยที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ณ ที่นี้จะได้แสดงให้เห็นถึงการนำ factor score สำหรับนักภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์รูปแบบทางพื้นที่ ค่าที่ได้นี้หมายถึงค่าของตัวแปรแต่ละตัวที่ปรากฏอยู่ในแต่ละปัจจัย นอกจากนี้ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์กับตัวแปรดั้งเดิมอีกทั้งบอกให้ทราบว่าตัวแปรใหม่แต่ละตัวมีความแปรปรวนอย่างไร ดังนั้นหากเหตุการณ์หนึ่งมีค่าตัวแปรจำนวนมากแล้วจะทำให้ค่าน้ำหนักสูงในปัจจัยใหม่ จึงส่งผลให้มีค่าปัจจัยสูงในปัจจัยนั้นๆ

เราสามารถนำค่าปัจจัยได้ 2 ทางด้วยกัน การพล็อตและแสดงค่าพื้นที่ และการร่างเป็นแผนที่ลงบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักภูมิศาสตร์นั้นส่วนใหญ่ใช้ลักษณะที่สองเสียเป็นส่วนใหญ่ในการศึกษารูปแบบของสังคมเมือง ซึ่งวิธีการดั้งเดิมของการตัดแปลงคือ การแสดงค่าบนแกนปัจจัย

3.3.2 Multiple regression model

การสร้างสมการ regression ขึ้นมาอธิบายปรากฏการณ์ ใ้ว่าสมการที่สร้างขึ้นจะสามารถทดแทนปฏิกริยาระหว่างตัวแปรต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะตัวแปรที่เป็นปัจจัยหรือสาเหตุบางตัวอาจมีความสำคัญน้อยเกินไป เพราะไม่ตรงกับประเด็นปัญหา อาจมีการซ้ำซ้อน การเก็บข้อมูลสำหรับตัวแปรนั้นทำได้ไม่สมบูรณ์ ตัวแปรบางคู่อาจมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน นอกจากนี้ การนำตัวแปรจำนวนมากมาสร้างสมการนั้น ทำให้เกิดความไม่สะดวกในด้านต่างๆ ดังนั้นจึงมีการพัฒนาเทคนิควิธีการในการเลือกตัวแปรที่เหมาะสมที่สุดมาสร้างสมการ

สำหรับข้อมูลที่จะต้องจัดเก็บมาใช้ในการวิเคราะห์นั้นได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ ข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบหรือสังเกต (observational data) และข้อมูลที่ได้จากการทดลอง (experimental data) โดยข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแตกต่างจากข้อมูลที่ได้จากการทดลองตรงที่ข้อมูลจากการสังเกตไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถตรวจสอบให้มีความคาดเคลื่อนน้อยที่สุดได้ อย่างไรก็ตามการจะนำข้อมูลทั้งสองลักษณะนี้มาทำการวิเคราะห์หรือนำมาสร้างสมการได้นั้น จะต้องจัดเก็บข้อมูลใน 2 ลักษณะดังนี้

1. การเก็บข้อมูลเป็นช่วงเวลา (time-series data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่งๆ ตามลำดับกาลเวลา อ่านนับเป็นชั่วโมง วัน เดือน ปี แล้วแต่ช่วงความห่างที่ต้องการ
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบ cross-section เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งเฉพาะ เพื่อแสดงลักษณะเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพของข้อมูลนั้นๆ

ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวแปรตัวหนึ่งต่ออีกตัวหนึ่งนั้น ถือเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ regression ที่เรียกกันว่า simple regression อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ทั้งหลายมักจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหรือตัวแปรมากกว่าหนึ่งตัวขึ้นไป

การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายส่วน (multiple correlation coefficient: R)

R เป็นสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายส่วนที่มีลักษณะการปฏิบัติ หรือการจัดการเช่นเดียวกับสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย r ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ทั้งนี้สามารถวัดค่าได้จากกระบวนการ least-squares ที่แสดงการกระจายข้อมูล วิธีการตีความสัมประสิทธิ์นี้แบบง่ายที่สุดจะต้องพิจารณาในลักษณะ zero-order หรือความสัมพันธ์ในรูปสหสัมพันธ์ระหว่างค่าของตัวแปรตามที่สำรวจได้กับค่าของตัวแปรที่ได้จากการคาดการณ์ในกระบวนการ least-squares นั่นหมายถึงว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่าง Y กับ \hat{Y} หากจุดที่ได้จากการสำรวจทุกจุดอยู่ในกระบวนการ regression ค่าจากการสำรวจกับค่าจากการคาดการณ์จะซ้อนทับกันสนิท และ multiple regression จะมีความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน นอกจากนี้สหสัมพันธ์หลายส่วนยังมีข้อแตกต่างกับสหสัมพันธ์อย่างง่าย โดยที่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายมีการแสดงทิศทางของความสัมพันธ์เป็นสองทางด้วยเครื่องหมายบวก-ลบ แต่สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หลายส่วนจะมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1.0

ทั้งนี้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านี้ด้วย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดเล็กแต่มีจำนวนตัวแปรอิสระมากจะให้ค่า Adjusted- R^2 ลดลงเมื่อเพิ่มตัวแปรเข้าไปในสมการ

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสำรวจทั้งหมด 160 ฉบับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 43.6 ปี การแจกแจงคร่าวๆ แบ่งเป็น ชายและหญิง ร้อยละ 39.4 และ 60.6 ระดับการศึกษายังมีการกระจายอย่างเท่าเทียมกัน ร้อยละ 51.8 จบ การศึกษาระดับมัธยมหรือต่ำกว่า ร้อยละ 9.4 มีวุฒิ การศึกษาอื่นๆ ที่เทียบเท่าระดับเดียวกันกับการศึกษาใน ระบบ ร้อยละ 33.7 จบการศึกษาระดับวิทยาลัย และอีกร้อยละ 5 จบ การศึกษาระดับปริญญา ส่วน ระยะเวลาพำนักของผู้ตอบแบบสำรวจ อยู่ในช่วง 1 - 80 ปี โดยมีระยะเวลาเฉลี่ย 35.73 ปี ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบ สำนวส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.25 ไม่ได้อยู่ในองค์กรพลเมืองของท้องถิ่น (ดูตารางที่ 1)

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจดำเนินการเพื่อประเมินมิติ TIAS ทั้ง 20 รายการของ Kaiser (1974) การวัดความเพียงพอของการสุ่ม ตัวอย่างโดยรวม เท่ากับ 0.85 บ่งชี้ว่า ข้อมูลมีความเหมาะสมสำหรับ แบบจำลองส่วนประกอบหลัก จำเป็นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยที่ดี

ตารางที่ 4.1 คุณลักษณะของผู้ที่อยู่อาศัยในแหล่งท่องเที่ยว

ตัวแปร	ร้อยละ	ตัวแปร	ร้อยละ
เพศ (160 ตัวอย่าง)		การเป็นสมาชิกองค์กรท้องถิ่น	
ชาย	39.475	เป็นสมาชิก	18.75
หญิง	60.625	ไม่ได้เป็นสมาชิก	81.25
อายุ ^a		ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ^b	
น้อยกว่า 20	1.875	น้อยกว่า 10 ปี	11.25
20-29	16.25	10-19 ปี	10.0
30-39	16.25	20-29 ปี	14.38
40-49	28.75	30-39 ปี	15.0
50-59	28.125	40-49 ปี	22.5
มากกว่า 80	8.75	50-59 ปี	20.0
การศึกษา		60 ปีขึ้นไป	6.87
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	51.87		
อนุปริญญา	9.357		
ปริญญาตรี	33.75		
สูงกว่าปริญญาตรี	5.0		

^a ค่าเฉลี่ย = 43.6 ค่ามัธยฐาน = 45.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.96

^b ค่าเฉลี่ย = 35.73 ค่ามัธยฐาน = 39.5 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 18.28

การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยการหมุนแกนเพื่อให้ทั้งสองปัจจัยมีความเหมาะสมกับข้อมูล ปัจจัยทั้งสองนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวได้ ร้อยละ 51 แม้ว่าค่าดังกล่าวนี้ จะน้อยกว่าร้อยละ 58 ตามที่ Lankford et al.(1994) เคยพบมาก่อนหน้านี้ก็ตาม แต่ว่ามีมิติที่เกิดจากการ วิเคราะห์นี้เป็นเช่นเดียวกับการแก้ปัญหาสองปัจจัยของพวกเขา (คือ ความกังวลสำหรับการพัฒนาการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น และผลประโยชน์ส่วนบุคคลและชุมชน) ทั้งนี้ องค์ประกอบที่ 1 มี 10 รายการ ($\alpha =$

0.845) องค์ประกอบที่ 2 มี 8 รายการ ($\alpha = 0.697$) และองค์ประกอบที่ 3 มี 2 รายการ ($\alpha = 0.709$) โดยองค์ประกอบที่ 1 เป็น “การมีส่วนร่วมต่อคุณภาพชีวิต” ขณะที่องค์ประกอบที่ 2 เป็น “ความห่วงใยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว” และองค์ประกอบที่ 3 เป็น “ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวต่อคนในชุมชน” โดยความน่าเชื่อถือโดยรวมของ TIAS ในการศึกษาที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยครั้งนี้ เท่ากับ 0.820 (ดูตารางที่ 2)

ตาราง 4.2 มิติต่างๆ ของทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

มิติและปัจจัย	ค่าแฟคเตอร์	ค่าเฉลี่ย	สปส.อัลฟา
ความเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ^a		3.37*	0.860
โอกาสในการจับจ่ายดีขึ้นเพราะการท่องเที่ยว	.758		
รูปแบบการพักผ่อนในท้องถิ่นหลากหลายขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามา	.722		
มีการปรับปรุงการบริการสาธารณะดีขึ้น	.720		
คุณภาพชีวิตดีขึ้น เนื่องจากการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	.718		
นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามา โอกาสพักผ่อนหย่อนใจของผู้คนที่นี่จึงมีมาก	.704		
มีถนนหนทางที่ดีขึ้นเพราะการท่องเที่ยว	.669		
การท่องเที่ยวเอื้อให้เกิดการจ้างงานคนท้องถิ่นมากมาย	.652		
ประโยชน์ที่สำคัญของการท่องเที่ยว คือ ปรับปรุงมาตรฐานครองชีพในท้องถิ่น	.575		
มาตรฐานการครองชีพของเราสูงขึ้น เกินจากการใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว	.547		
การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของชุมชนมาก	.529		
เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น สามารถควบคุมผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยวได้	.448		
ประเด็นสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว ^b		3.69*	0.699
จังหวัดทำถูกต้องแล้วที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นี่	.819		
ต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของชุมชน	.674		
การท่องเที่ยวควรได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังในอำเภอด่านซ้าย	.673		
สิ่งสำคัญคือจะต้องมีแผนจัดการการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว	.654		
ชุมชนของเรามีหลายพื้นที่ที่ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยว	.500		
เชื่อว่าจะมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นอย่างจริงจังในชุมชน	.406		
ประโยชน์ของการท่องเที่ยวมีมากกว่าผลกระทบด้านลบ	.357		
ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวต่อคนในชุมชน ^c		2.00*	0.709
นักท่องเที่ยวมารบกวนชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก	.858		
การท่องเที่ยวทำให้คุณภาพของการพักผ่อนเดิมของคนในชุมชนลดลง	.764		
ระดับความน่าเชื่อถือรวม 20 รายการ	0.847		

^a ค่าไอเกน 5.686 อธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 28.43

^b ค่าไอเกน 2.527 อธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 12.63 รวมแล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ ร้อยละ 41.06

^c ค่าไอเกน 1.445 อธิบายความแปรปรวนได้ ร้อยละ 7.22 รวมแล้วสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ ร้อยละ 48.29

* $p < .001$

ตามที่ระบุในตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 3.06 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71), 3.65 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.53) และ 2.00 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.09) ผลการทดสอบ

ตัวอย่างหนึ่งที่สำคัญบ่งชี้ว่าผู้อยู่อาศัยโดยรวมมากขึ้น ชอบและเห็นถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีความกังวลอย่างมากเกี่ยวกับผลในเชิงบวกของการ พัฒนาการท่องเที่ยว ในอันที่จะมาช่วย ปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผู้อยู่อาศัยมีความเห็นเป็นกลางๆ เกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน ผลลัพธ์เหล่านี้สอดคล้องกับแบบจำลองความเป็นปรปักษ์ของ Doxey (1975) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้อยู่อาศัยมักมีทัศนคติเชิงบวกต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากมีการแนะนำการท่องเที่ยว กับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันผลการศึกษาระบุว่า ผลประโยชน์การท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอที่จะสังเกตได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาในอำเภอ ด่านซ้าย จังหวัดเลย

ตาราง 4.3 การวิเคราะห์ถดถอยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ

ปัจจัยอิสระ	ค่าเบต้า	ค่า t-statistic
แบบจำลองที่ 1 ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิต		
ค่าสถิติของแบบจำลอง	<i>Adjusted R-square</i> = .086, <i>F</i> = 4.762, <i>Sig.</i> = .001	
การศึกษา	-.138	-1.124
อายุ	.260	2.447
การเป็นสมาชิกองค์กรของชุมชน	-.181	-2.310
ความยาวนานของการอาศัยอยู่ที่นี้	-.122	-1.750
แบบจำลองที่ 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยว		
ค่าสถิติของแบบจำลอง	<i>Adjusted R-square</i> = .013, <i>F</i> = 1.521, <i>Sig.</i> = .199	
การศึกษา	-.091*	-1.104
อายุ	-.067	-.606
การไม่เป็นสมาชิกองค์กรของชุมชน	.154	-.912
ความยาวนานของการอาศัยอยู่ที่นี้	-.091	1.367
แบบจำลองที่ 3 ให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวต่อคนในชุมชน		
ค่าสถิติของแบบจำลอง	<i>Adjusted R-square</i> = .048, <i>F</i> = 3.014, <i>Sig.</i> = .020	
การศึกษา	-.015*	-1.83
อายุ	-.167	-1.545
การไม่เป็นสมาชิกองค์กรของชุมชน	-.214	-2.668
ความยาวนานของการอาศัยอยู่ที่นี้	-.043	-.388

* $p < .05$

เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัยกับทัศนคติของพวกเขาที่มีต่อการท่องเที่ยว จึงได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณดังแสดงในตารางที่ 3 ทำให้พบว่า ผลประโยชน์ส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทั้งองค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 แสดงว่า ผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่คาดหวังจากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มมากขึ้น และเป็นเหตุผลของการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เล็กน้อย แต่มีนัยสำคัญทางลบกับองค์ประกอบที่ 2 ในแบบจำลองที่ 2 ที่บ่งชี้ว่า ระดับการศึกษาที่เป็นทางการที่สูงขึ้นของ

ผู้ตอบแบบสำรวจ มีโอกาสน้อยที่พวกเขาจะปรับปรุงคุณภาพชีวิตเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบจำลองที่ 1 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 43.5 และแบบจำลองที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50.7 เมื่อนำมารวมกันแบบจำลองที่ 1 และ 2 ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการควบคุมลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย ผลประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นเครื่องทำนายทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว อีกทั้งการศึกษายังช่วยทำนายการรับรู้ของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตได้ด้วย

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผล

การศึกษานี้เป็นการต่อยอดผลการวิจัยก่อนหน้านี้ และสนับสนุนหลักฐานที่ว่า TIAS เป็นเครื่องมือที่เชื่อถือได้ และมีความถูกต้องในการวัดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัย นอกจากนี้ยังมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถสนับสนุนสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองความระคายเคืองและทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้อยู่อาศัยที่มีต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาที่บ่งชี้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ชื่นชอบการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อยในระยะเริ่มแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การค้นพบหลายอย่างนี้เป็นการยืนยันว่า การให้ความรู้แก่ผู้อยู่อาศัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ ควรได้รับการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 43.6 ปี แบ่งเป็นชายและหญิง ร้อยละ 39.4 และ 60.6 ระดับการศึกษา ยังมีการกระจายอย่างเท่าเทียมกัน ร้อยละ 51.8 จบการศึกษาระดับมัธยมหรือต่ำกว่า ร้อยละ 9.4 มีวุฒิการศึกษาอื่นๆ ที่เทียบเท่าระดับเดียวกันกับการศึกษาในระบบ ร้อยละ 33.7 จบการศึกษาระดับวิทยาลัย และอีกร้อยละ 5 จบ การศึกษาระดับปริญญา ส่วนระยะเวลาพำนักของผู้ตอบแบบสำรวจ อยู่ในช่วง 1 - 80 ปี โดยมีระยะเวลาเฉลี่ย 35.73 ปี ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.25 ไม่ได้อยู่ในองค์กรพลเมืองของท้องถิ่น

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยการหมุนแกนเพื่อให้ทั้งสองปัจจัยมีความเหมาะสมกับข้อมูล ปัจจัยทั้งสองนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวได้ ร้อยละ 51 แม้ว่าค่าดังกล่าวนี้จะน้อยกว่าร้อยละ 58 องค์ประกอบที่ 1 มี 10 รายการ ($\alpha = 0.845$) องค์ประกอบที่ 2 มี 8 รายการ ($\alpha = 0.697$) และองค์ประกอบที่ 3 มี 2 รายการ ($\alpha = 0.709$) โดยองค์ประกอบที่ 1 เป็น “การมีส่วนร่วมต่อคุณภาพชีวิต” ขณะที่องค์ประกอบที่ 2 เป็น “ความห่วงใยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว” และองค์ประกอบที่ 3 เป็น “ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวต่อคนในชุมชน” โดยความน่าเชื่อถือโดยรวมของ TIAS ในการศึกษาที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยครั้งนี้ เท่ากับ 0.820

3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า ผลประโยชน์ส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับทั้งองค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 แสดงว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่คาดหวังจากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มมากขึ้น และเป็นเหตุผลของการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เล็กน้อย แต่มีนัยสำคัญทางลบกับองค์ประกอบที่ 2 ใน

แบบจำลองที่ 2 ที่บ่งชี้ว่า ระดับการศึกษาที่เป็นทางการที่สูงขึ้นของผู้ตอบแบบสำรวจ มีโอกาสน้อยที่พวกเขาจะปรับปรุงคุณภาพชีวิตเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบจำลองที่ 1 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 43.5 และแบบจำลองที่ 2 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 50.7 เมื่อนำมารวมกันแบบจำลองที่ 1 และ 2 ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการควบคุมลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจของผู้อยู่อาศัย ผลประโยชน์ส่วนบุคคลเป็นเครื่องทำนายทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว อีกทั้งการศึกษายังช่วยทำนายการรับรู้ของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตได้ด้วย

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาก่อนหน้านี้ TIAS ได้รับการระบุว่าเป็นเครื่องมือที่น่าเชื่อถือและมีความถูกต้องในการวัดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในสถานที่ต่างๆ ซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเติบโตอย่างช้าๆ ผลของการศึกษานี้ ช่วยเสริมสร้างข้อค้นพบจากการศึกษาก่อนหน้านี้ และบ่งชี้ว่า TIAS สามารถใช้เพื่อวัดทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเล็กๆ ที่การท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏว่าเป็นภาคส่วนที่สำคัญทางเศรษฐกิจ

งานวิจัยนี้สนับสนุนหลักการของแบบจำลองความระคายเคือง และบ่งชี้ว่าผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ศึกษาโดยรวมมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า พวกเขาสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และแสดงทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาและการวางแผนการท่องเที่ยวต่อไป เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นเพียงในระยะเริ่มแรกเท่านั้น ผลกระทบด้านการท่องเที่ยวที่ไม่เอื้ออำนวยในвозต้นจึงยังไม่ปรากฏชัดเจนนัก การวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้วยไม่สามารถระบุชัดได้ว่าทัศนคติของผู้อยู่อาศัยจะก้าวไปถึงความระคายเคืองที่จะส่งผลให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวของประชาชนลดลง ได้หรือไม่ นอกจากนี้ ระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันอาจอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวจึงไม่แตกต่างกันไปตามอายุ เพศ และความผูกพันของชุมชน ผลลัพธ์ที่ได้นี้จึงสนับสนุนการยืนยันของ Dogan (1989) ที่เคยได้แย้งว่าการตอบสนองต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะเริ่มต้นในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่กำลังพัฒนานั้น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวอาจมีลักษณะเป็นแบบแผนเดียวกัน

แม้ว่า อายุ เพศ และความผูกพันกับชุมชน จะไม่ได้รับการบ่งชี้ว่าเป็นปัจจัยกำหนดทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของผู้อยู่อาศัย แต่การรับรู้ผลประโยชน์ส่วนตัวกลับมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเชิงบวกกับทัศนคติของผู้อยู่ ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้โดยทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ซึ่งตามทฤษฎีแล้ว ทัศนคติในชุมชนเจ้าบ้านน่าจะดี เมื่อพวกเขาได้รับรู้ถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ มากกว่าการรับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น นั่นถือได้ว่าเป็นการแลกเปลี่ยนทางสังคมในเชิงบวก

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า การได้รับการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวจากประชาชนในอำเภอ ด้านซ้าย จังหวัดเลย และวางแผนการพัฒนาที่ดี จะทำให้หน่วยงานท้องถิ่นมีความมั่นใจว่าประชาชนมีความตระหนักถึงผลประโยชน์ระยะยาวของพวกเขา อันจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การวิจัยในอนาคตจึงควรระบุว่า ตัวแปรแสดงรายละเอียดของผู้อยู่อาศัยต่างๆ มีความสัมพันธ์

กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวของพวกเขาในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาการท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร และจะต้องชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวจะถึงเกณฑ์หรือไม่หลังจากการสนับสนุนของผู้อยู่อาศัยลดลง

การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยการหมุนแกนเพื่อให้ทั้งสองปัจจัยมีความเหมาะสมกับข้อมูล ปัจจัยทั้งสองนี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของทัศนคติต่อการท่องเที่ยวได้ ร้อยละ 51 แม้ว่าค่าดังกล่าวนี้จะน้อยกว่าร้อยละ 58 ตามที่ Lankford *et al.*(1994) เคยพบมาก่อนหน้านี้ก็ตาม แต่ว่ามิติที่เกิดจากการวิเคราะห์นี้เป็นเช่นเดียวกับการแก้ปัญหาสองปัจจัยของพวกเขา (คือ ความกังวลสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และผลประโยชน์ส่วนบุคคลและชุมชน) ทั้งนี้ องค์ประกอบที่ 1 มี 10 รายการ ($\alpha = 0.845$) องค์ประกอบที่ 2 มี 8 รายการ ($\alpha = 0.697$) และองค์ประกอบที่ 3 มี 2 รายการ ($\alpha = 0.709$) โดยองค์ประกอบที่ 1 เป็น “การมีส่วนร่วมต่อคุณภาพชีวิต” ขณะที่องค์ประกอบที่ 2 เป็น “ความห่วงใยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว” และองค์ประกอบที่ 3 เป็น “ความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวต่อคนในชุมชน” โดยความน่าเชื่อถือโดยรวมของ TIAS ในการศึกษาที่ อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลยครั้งนี้ เท่ากับ 0.820

ค่าเฉลี่ยขององค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 3.06 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.71), 3.65 (ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน = 0.53) และ 2.00 (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.09) ผลการทดสอบตัวอย่างหนึ่งที่สำคัญ บ่งชี้ว่าผู้อยู่อาศัยโดยรวมมักชื่นชอบและเห็นถึงผลประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันก็มีความกังวลอย่างมากเกี่ยวกับผลในเชิงบวกของการพัฒนาการท่องเที่ยว ในอันที่จะมาช่วยปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพในอนาคต อย่างไรก็ตาม ผู้อยู่อาศัยมีความเห็นเป็นกลางๆ เกี่ยวกับผลกระทบเชิงบวกของการท่องเที่ยวที่มีต่อคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน ผลลัพธ์เหล่านี้สอดคล้องกับแบบจำลองความเป็นปรปักษ์ของ Doxey (1975) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้อยู่อาศัยมักมีทัศนคติเชิงบวกต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากมีการแนะนำการท่องเที่ยวกับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกันผลการศึกษาระบุว่า ผลประโยชน์การท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอที่จะสังเกตเห็นได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

5.3 ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง นอกจากจะเกิดผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในภาพรวมและท้องถิ่นนั้นๆ แต่ก็มีผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังนั้น ในระยะเริ่มต้นของการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องทำการศึกษาการรับรู้ของคนในท้องถิ่นให้ดีเสียก่อน เพื่อไม่ให้การท่องเที่ยวก่อความขัดแย้งขึ้นในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- Ap, J. (1992). "Residents' perception on tourism impacts." *Annals of Travel Research*. 19(4): 665-690.
- Brougham, J.; Butler, R. (1981). "A segmentation analysis of resident attitudes to the social impact of tourism." *Annals of Tourism Research*. 7: 569-590.
- Butler, W. (1975). "Tourism as an Agent of Social Change in Tourism as a Factor in National and Regional Development." Occasional paper 4, Department of Geography, Trent University, Peterborough, 85-90.
- Cavus, S.; Tanrisevdi, A. (2002). "Residents attitudes toward tourism: A case study of Kusadasi, Turkey." *Tourism Analysis*. 7: 259-268.
- Deery, M.; Jago, L.; Fredline, L. (2012). "Rethinking social impacts of tourism research: a new research agenda" *Tourism Management*, 33 (1), pp. 64-73
- Faulkner, B.; Tideswell, C. (1997). "A framework for monitoring community impacts of tourism" *Journal of Sustainable Tourism*, 5 (1), pp. 3-28
- Harrill, R.; Potts, T. (2003). "Tourism planning in historic districts." *Journal of American Planning Association*. 69(3): 233-244.
- Husbands, W. (1989). "Social status and perception of tourism in Zambia." *Annals of Tourism Research*. 16: 237-253.
- Lankford, V. (1994). "Attitudes and perceptions toward tourism and rural regional development." *Journal of Travel Research*. 32(2): 35-43.
- Lankford, V.; Chen, Y.; Chen, W. (1994). "Tourism's impacts in the Penghu National Scenic Area, Taiwan." *Tourism Management*. 15(3): 222-227.
- Lankford, V. and Howard, D. (1993). "Developing a tourism impact attitude scale." *Annals of Tourism Research*. 21: 121-139.
- Latkova, P. (2008). "An examination of factors predicting residents' support for tourism development" PhD thesis submitted to the University of Michigan
- Liu, C.; Var T. (1986). "Resident attitude toward tourism impacts in Hawaii." *Annals of Tourism Research*. 13: 193-214.
- Long, P.; Perdue, R.; Allen, L. (1990). "**Rural resident tourism perceptions and attitudes by community level of tourism.**" *Journal of Travel Research*, 28 (3), pp. 3-9

- Nunkoo, R.; Smith, S.; Ramkissoon, M. (2013). "Resident attitudes to tourism: a longitudinal study of 140 articles from 1984 to 2010" *Journal of Sustainable Tourism*, 21 (1), pp. 5-25
- Ryan, C.; Scotland, A.; Montgomery, D. (1998). "Resident attitudes to tourism development: A comparative study between the Rangitikei, New Zealand and Bakewell, United Kingdom" *Progress in Tourism and Hospitality Research*, 4, pp. 115-130
- Shariff, N.M.; Tahir, S. (2003). "Residents' attitudes toward impacts of tourism: A case study of Langkawi, Malaysia" *Malaysian Management Journal*, 7 (2), pp. 13-24
- Wang, Yasong., Pfister, Robert E., and Morais, Duarte B. (2006). "Residents' Attitudes toward Tourism Development: A Case Study of Washington, NC" in *Proceedings of the 2006 Northeastern Recreation Research Symposium GTR-NRS-P-14*. Edited by Robert Burns and Karen Robinson., pp.411-418., April 9-11, 2006, Bolton Landing, New York.
- Zhang, J.J., Wong, P.P.Y., and Lai, P.C. (2018). "A geographic analysis of hosts' irritation levels towards mainland Chinese cross-border day-trippers." *Tourism Management* 68: 367-374. doi.org/10.1016/j.tourman.2018.03.011

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	อิสราวุฒิ เหลืองไทย
วัน เดือน ปี เกิด	23 มกราคม 2540
ที่อยู่ปัจจุบัน	20 หมู่ 4 ตำบลตะแบะ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
ประวัติการศึกษา	
ปี พ.ศ.2554	ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์โยเซฟศรีเพชรบูรณ์
ปี พ.ศ.2557	ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเซนต์โยเซฟศรีเพชรบูรณ์
ปี พ.ศ.2562	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (สาขาภูมิศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Copyright by Naresuan University

All rights reserved